

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 07 Μαρτίου 2021

Καθηγητές: Ομάδα Φιλολόγων Φροντιστηρίων Φάσμα

Ονοματεπώνυμο:

Κείμενο Ι: Γεώργιος Μπαμπινιώτης, «Έχει μέλλον το παρελθόν;»

Ο Γεώργιος Μπαμπινιώτης είναι ομότιμος και επίτιμος καθηγητής της Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και πρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού. Έχει διατελέσει υπουργός Παιδείας, καθώς και πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Μια χώρα όπως η Ελλάδα, ένας λαός όπως οι Έλληνες, ένας πολιτισμός όπως ο ελληνικός είναι φυσικό να διαλέγεται με το παρελθόν του είτε για να αισθανθεί περήφανος και να αντλήσει από αυτό, είτε για να το κρίνει ξεπερασμένο και να προσπαθήσει να απαλλαγεί από το βαρύ φορτίο που κουβαλάει στους ώμους του. Στον διάλογο με το παρελθόν αναπτύχθηκαν δύο στάσεις: αυτή της λατρείας του παρελθόντος και της συνεχούς έως αποκλειστικής αναφοράς σ' αυτό (αρχαιολατρία, προγονοπληξία) και η άλλη της πλήρους αποκοπής από αυτό ως τροχοπέδης για τη σύγχρονη εξέλιξη (νεωτερισμός, εκσυγχρονισμός). Η γνώμη μου είναι ότι και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται περί ακραίων θέσεων, εξωπραγματικών και ανιστορικών. Το να απαρνείσαι την προσφορά του αρχαίου ελληνικού στοχασμού που έδωσε στον ελληνικό πολιτισμό μια ξεχωριστή θέση σ' ολόκληρο τον κόσμο και να τον αποκηρύσσεις στο όνομα μιας επιδιωκόμενης νέας αυτόνομης στάσης, είναι αρρωστημένο, αν δεν είναι βλακώδες. Όπως και το να κρέμεσαι και να τελείς σε πλήρη και στείρα εξάρτηση από το «ένδοξο» παρελθόν, αντλώντας εύσημα από μόνο αυτό, είναι εξίσου αρρωστημένο και αν μη τι άλλο δηλώνει αδυναμία επαφής με την πραγματικότητα.

Επειδή η ύπαρξη και η ίδια η ζωή μας τοποθετείται και ξεκινάει από το παρόν προσβλέποντας στο μέλλον, και επειδή από την άλλη μεριά η ύπαρξή μας είναι κατεξοχήν έγχρονη¹, δε δικαιολογείται η αλαζονεία ότι ο κόσμος, ο πολιτισμός, η χώρα σου ξεκινάει και τελειώνει μ' εσένα! Γιατί δεν υπάρχει παρόν χωρίς παρελθόν και τανάπαλιν. Άλλωστε το ίδιο το παρόν είναι δυνάμει παρελθόν σε σχέση με το μέλλον. Η αυτονόητη έμφαση στο παρόν πρέπει να αντλεί επιλεκτικά και να αξιοποιεί το παρελθόν, για να δημιουργήσει ένα νέο δυναμικό παρόν. Αλλιώς έχει κανείς την ουτοπική αντίληψη ότι ανακαλύπτει για πρώτη φορά τον κόσμο.

Σε μια διαλεκτική και δημιουργική σχέση με το παρελθόν σου, δηλαδή με την πολιτιστική σου κληρονομιά, με τον στοχασμό, τις αξίες και τα επιτεύγματα που προηγήθηκαν, γονιμοποιείται το παρόν και ενεργοποιούνται πλευρές του αθέατες πριν. Το

μήνυμα λ.χ. της ανάγκης μιας ανθρωποκεντρικής θεώρησης των πάντων, μιας αναζήτησης της πραγματικής γνώσης που περνάει μέσα από τις γνώσεις αλλά προχωρεί στη σύνθεση των γνώσεων με γνώμονα τον άνθρωπο, που γίνεται δηλαδή σοφία, να τι μπορεί να πάρει ο Έλληνας -και όχι μόνον- από το παρελθόν του. Το ζητούμενο σήμερα στην επιστήμη, η διεπιστημονικότητα, η δια-κλαδικότητα και η δια-θεματικότητα είναι σημερινά διδάγματα του ελληνικού παρελθόντος, σύγχρονα όσο ποτέ. Και πάντοτε με επίκεντρο τον άνθρωπο και την ανθρωπιά.

Γιώργος Μπαμπινιώτης,
εφημερίδα «Καθημερινή», 08/01/2011

¹ αυτή που διαρκεί λίγο, προσωρινή

Κείμενο II: Πίνακας : «Σε ποιους τομείς της ανθρώπινης ζωής μπορεί να φανεί χρήσιμη η Ιστορία;»

Ο παρακάτω πίνακας αντλήθηκε από την ερευνητική διπλωματική εργασία της Παναγιώτας Αλεξοπούλου με θέμα «Η Ιστορία και η πρόσληψή της από έφηβους μαθητές» (Πανεπιστήμιο Πατρών, 2012, σελ.61). Μεθοδολογικά, η έρευνα βασίστηκε στην ποιοτική ανάλυση του περιεχομένου των συνεντεύξεων εφήβων ηλικίας 14-15 χρόνων. Από τις 14 συνεντεύξεις, στις οποίες βασίστηκε η έρευνα, οι έξι (6) ήταν συνεντεύξεις με αγόρια και οι οκτώ (8) με κορίτσια. Σημειώνεται, τέλος, ότι το (f), που χρησιμοποιείται στον πίνακα που ακολουθεί, συμβολίζει τη συχνότητα των μαθητών που έδωσαν παρόμοια ή ίδια απάντηση σε κάθε ίδια ερώτηση που τους απευθύνθηκε και οι παρενθέσεις εμπεριέχουν τα αρχικά των επωνύμων των μαθητών.

Χρησιμότητα Ιστορίας	
	f
Κριτική σκέψη	5 (K, N, O, Φ.Μ και Α)
Επαγγελματική επιλογή (ξεναγός, ιστορικός, φιλόλογος, αρχαιολόγος, συγγραφείς τουριστικών οδηγών)	6 (N, Θ.Π, Χ, Α, Ε και Φ)
Εθνική ταυτότητα	2 (K, Β)
Ηθική καλλιέργεια/ παραδειγματισμός/ πρότυπα	3 (Ο, Φ.Μ και Μ)
Γνώσεις παρελθόντος	7 (Ε, Φ, Χ, Ο, Ν, Α και Β)
Γνώσεις και ενίσχυση εθνικού στοιχείου	3 (Γ, Α.Κ και Θ)
Κατανόηση παρόντος - πρόβλεψη μέλλοντος	3 (Β, Χ και Θ)

Κείμενο ΙΙΙ, «Απομνημονεύματα στρατηγού Μακρυγιάννη»

Τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη γράφτηκαν από το 1829 ως το 1850, αλλά εκδόθηκαν πολύ αργότερα, ενώ το κύρος του έργου ως τεκμηρίου εθνικής αυτογνωσίας και, παράλληλα, ως πεζογραφικού επιτεύγματος κατοχυρώθηκε στα μέσα του εικοστού αιώνα.

Η πατρίδα του κάθε ανθρώπου και η θρησκεία είναι το παν και πρέπει να θυσιάζει και πατριωτισμόν και να ζει αυτός και οι συγγενείς του ως τίμιοι άνθρωποι εις την κοινωνία. Και τότε λέγονται έθνη, όταν είναι στολισμένα με πατριωτικά αιστήματα· το αναντίον λέγονται παλιόψαθες των εθνών και βάρος της γης. Και διά τούτο, ως πατρίδα γενική του κάθε ενού και έργο των αγώνων του μικρότερου και αδύνατου πολίτη, έχει κι αυτός τα συμφέροντά του εις αυτήνη την πατρίδα, εις αυτήνη την θρησκεία. Δεν πρέπει ο άνθρωπος να βαρύνεται και να αμελεί αυτά· και ο προκομμένος πρέπει να φωνάζει ως προκομμένος την αλήθεια, το ίδιο και ο απλός. Ότι κρικέλα² δεν έχει η γης να την πάρει κανείς εις την πλάτη του, ούτε ο δυνατός ούτε ο αδύνατος· και όταν είναι ο καθείς αδύνατος εις ένα πράμα και μόνος του δεν μπορεί να πάρει το βάρος, και παίρνει και τους άλλους και βοηθούν, τότε να μην φαντάζεται να λέγει ο αίτιος εγώ· να λέγει εμείς. Ότι βάναμε όλοι τις πλάτες, όχι ένας.

Οι άρχοντές μας, οι αρχηγοί μας έγιναν «Εκλαμπρότατοι», έγιναν «Γενναιότατοι», και οι ντόπιοι και οι φερτικοί³, όμως τίποτας δεν τους αναπεύει. Ήμασταν φτωχοί, εγίναμεν πλούσιοι. Ήταν ο Κιαμίλμπεγης εδώ εις την Πελοπόννησο και οι άλλοι Τούρκοι πλουσιότατοι, έγινε ο Κολοκοτρώνης και οι άλλοι συγγενείς και φίλοι πλούσιοι από γες⁴, αργαστήρια, μύλους, σπίτια, σταφίδες και άλλα πλούτη των Τούρκων. Όταν ο Κολοκοτρώνης και οι σύντροφοί του ήρθαν από τη Ζάκυνθο, δεν είχαν ούτε πιθαμή γης· τώρα φαίνεται τι έχουν. Το ίδιο και εις τη Ρούμελη. Γκούρας και Μαμούρης, Κριτζώτης, Γριβαίγοι, Στάικος και οι άλλοι, Τζαβελαίγοι και άλλοι πολλοί. Και τι ζητούνε από το Έθνος; Μιλιούνια⁵ ακόμα διά τις μεγάλες δούλεψες⁶. Και σε αυτά ποτές δεν αναπεύονται⁷· όλο νόμους και φατρίες διά το καλό της πατρίδος, όλο αυτό πασκίζουν. Όσα έπαθε η πατρίς διά τους «νόμους» και το καλό αυτηνών, και όσα παλικάρια σκοτώθηκαν, δεν τα 'παθε η πατρίς εις τον αγώνα των Τούρκων. Κατοικίσαμεν τους κατοίκους μέσα στα σπήλαια και ζούνε με τα θερία, και 'ρημώσαμε τους τόπους και εγίναμε η παραλυσία του κόσμου.

Όλα αυτά μου δώσαν αφορμή να μάθω γράμματα εις τα γεράματα, να τα σημειώσω όλα. Ένας από αυτούς ήμουν και εγώ. Ας γράψει άλλος διά μένα ό,τι γνωρίζει. Εγώ την αλήθεια θα την ειπώ γυμνή. Ότι έχω το μερίδιό μου· σ' αυτήνη την πατρίδα θα ζήσω εγώ και τα παιδιά μου.

Στρατηγός Μακρυγιάννης, Απομνημονεύματα,
εκδ. Μπάυρον

² κρίκος

³ ξένοι, φερτοί

⁴ γαίες, εκτάσεις γης

⁵ εκατομμύρια

⁶ υπηρεσίες

⁷ αρκούνται

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά (60 - 70 λέξεις) το περιεχόμενο της πρώτης παραγράφου («Μια χώρα ... με την πραγματικότητα») του **Κειμένου Ι**.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το **Κείμενο Ι**, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στα κείμενα.

1. Η ανάγκη για ανθρωπιστική προσέγγιση όλων των πραγμάτων στη ζωή αντλείται από το παρελθόν.
2. Το παρόν γονιμοποιείται μέσα από τη διαλεκτική και δημιουργική σχέση του με το παρελθόν.
3. Η ουτοπική αντίληψη πως αποκαλύπτει κανείς για πρώτη φορά τον κόσμο δημιουργείται, όταν το παρόν διαλέγεται με το παρελθόν.
4. Για να δημιουργηθεί ένα δυναμικό παρόν δε θα πρέπει να αξιοποιείται το παρελθόν.
5. Ο ελληνικός πολιτισμός είναι αδιανόητο να «συνομιλεί» με το παρελθόν του.

Μονάδες 10

B2. α. Ποιες πληροφορίες μπορείτε να αντλήσετε από τον πίνακα (**Κείμενο ΙΙ**) για τη χρησιμότητα της ιστορίας; Είναι κοινή ή διαφορετική η δική σας οπτική γωνία για το θέμα; Να απαντήσετε σε μία ενιαία παράγραφο 100 περίπου λέξεων. (Μονάδες 10)

β. Να σχολιάσετε την επιλογή του τίτλου του **Κειμένου Ι** («Έχει μέλλον το παρελθόν;») ως προς την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα. (Μονάδες 5)

Μονάδες 15

B3. α. Στην πρώτη παράγραφο («Μια χώρα ... με την πραγματικότητα») του **Κειμένου Ι**, το γ' ενικό και πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο μετατρέπεται σε α' και β' ενικό πρόσωπο. Να ερμηνεύσετε την επιλογή αυτή, σε σχέση με τον σκοπό που επιδιώκει ο συγγραφέας να πετύχει στα σημεία που χρησιμοποιεί τα παραπάνω ρηματικά πρόσωπα. (Μονάδες 9)

β. Να αντικαταστήσετε τις τονισμένες λέξεις στο συγκεκριμένο απόσπασμα του **Κειμένου Ι**, με άλλες που να καθιστούν το ύφος περισσότερο οικείο:

«Επειδή η ύπαρξη και η ίδια η ζωή μας τοποθετείται και ξεκινάει από το παρόν **προσβλέποντας** στο μέλλον, και επειδή από την άλλη μεριά η ύπαρξή μας είναι **κατεξοχήν** έγχρονη, δε δικαιολογείται η αλαζονεία ότι ο κόσμος, ο πολιτισμός, η χώρα σου ξεκινάει και τελειώνει μ' εσένα! Γιατί δεν υπάρχει παρόν χωρίς παρελθόν και **τανάπαλιν**. Άλλωστε το ίδιο το παρόν είναι δυνάμει παρελθόν σε σχέση με το μέλλον. Η **αυτονόητη** έμφαση στο παρόν πρέπει να αντλεί **επιλεκτικά** και να αξιοποιεί το παρελθόν, για να δημιουργήσει ένα νέο

δυναμικό παρόν. Αλλιώς έχει κανείς την **ουτοπική** αντίληψη ότι ανακαλύπτει για πρώτη φορά τον κόσμο». (Μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Ποιοι είναι οι λόγοι που αναγκάζουν τον Μακρυγιάννη να συντάξει τα απομνημονεύματά του; Να απαντήσετε αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι η δική σας τοποθέτηση απέναντι σ' αυτούς τους λόγους; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Με αφορμή τη συμπλήρωση 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση, διεξάγεται μια Ημερίδα στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου σας. Σε μία τοποθέτησή σας, ως εκπρόσωπος των μαθητών της περιοχής, καλείστε:

α. να αναφερθείτε στην αξία της ιστοριογνωσίας και της διατήρησης της ιστορικής μνήμης του παρελθόντος για την πορεία του έθνους μας στο μέλλον και

β. να παρουσιάσετε τους τρόπους με τους οποίους το ελληνικό σχολείο μπορεί να καλλιεργήσει την αγάπη των νέων για το ιστορικό τους παρελθόν (350-400 λέξεις).

Εκτός από τις δικές σας γνώσεις μπορείτε να αξιοποιήσετε δημιουργικά και τις πληροφορίες των κειμένων αναφοράς.

Μονάδες 30

Ευχόμαστε Επιτυχία!!!